18/05/2019

Σύντομη μελέτη των Αγίων Πατέρων

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως

Του Σεβ. Μητροπολίτου Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως κ. Ιερεμίου

Ἡ Α΄ ἐπιστολή τοῦ Κλήμεντος πρός Κορινθίους εἶναι ἕνα μεγάλο κήρυγμα μέ ἐκτενῆ ἠθική διδασκαλία περί ἀγάπης, ταπεινώσεως, μετανοίας καί ὑπακοῆς. Ἀλλά χρειάζεται προσοχή μή χάσουμε τό κεντρικό θέμα καί μήνυμα τῆς Ἐπιστολῆς, ὅπως πάλι νά μή χάσουμε τήν δογματική καί ἐκκλησιολογική της διδασκαλία. Ἀναφέρουμε τά ἑξῆς σημεῖα, ὡς διδασκαλία τῆς ἐπιστολῆς:

1. Περί τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων. Τούς ἐκκλησιαστικούς ἄρχοντες ὁ Κλήμης τούς ὀνομάζει ἄλλοτε μέν ἀόριστα «ἡγουμένους» (1,3) καί «προϊσταμένους» (21,6), ἄλλοτε δέ συγκεκριμένα «ἐπισκόπους καί διακόνους» (42,4 ἑξ.), συχνότερα δέ χρησιμοποιεῖ τόν ὅρο «πρεσβύτεροι» (3,3. 21,4. 44,5. 47,6. 54,2. 57,1). Πῶς ἐξηγεῖται αὐτό; «Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο ἀναφέρει ὁ Κλήμης τούς λειτουργούς μαρτυρεῖ ἀστάθεια στήν χρήση τῶν ὅρων ἐπίσκοπος, πρεσβύτερος καί διάκονος καί μάλιστα δυσχέρεια στήν διάκριση ἐπισκόπου καί πρεσβυτέρου, κάτι πού ἐκφράζει τό κλῖμα τοῦ τέλους τοῦ Α΄ αἰώνα» (Παπαδόπουλος, Πατρολογία τόμ. Α΄, σελ. 162).

2. Ἡ θέση τῶν Ἐπισκόπων στήν Ἐκκλησία. Ἡ θέση τῶν Ἐπισκόπων στήν Ἐκκλησία εἶναι μόνιμη καί δέν ἐξαρτᾶται ἀπό τήν θέληση μερικῶν, πολλῶν ἤ ὀλίγων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Καί εἶναι μόνιμη ἡ θέση τῶν Ἐπισκόπων γιατί, ὅπως εἴπαμε, ἔχουν Ἀποστολική Διαδοχή. Ἐδῶ ὁ Κλήμης ἀναφέρει στήν Ἐπιστολή του τό σχετικό περιστατικό ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη, κατά τό ὁποῖο μεταξύ τῶν Ἰσραηλιτῶν παρουσιάστηκε φιλονικία γιά τήν ἱερωσύνη (κεφ. 43). Καί ὁ Θεός τότε μίλησε διά σημείου. Ἀπό τά δώδεκα ραβδιά, πού ἐτέθησαν στήν Σκηνή τοῦ Μαρτυρίου, βλάστησε μόνον ἡ ράβδος τοῦ Ἀαρών, τοῦ καταγομένου ἀπό τήν φυλή τοῦ Λευΐ, δεῖγμα αὐτό ὅτι ἀπό αὐτήν τήν φυλή ἤθελε ὁ Κύριος νά Τόν ἱερατεύουν. Ἔτσι καί οἱ ποιμένες στήν Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου ἔχουν ἀπό τόν Θεό τήν κλήση τους. Γιατί ὁ Θεός Πατέρας ἔστειλε τόν Ἰησοῦ Χριστό στόν κόσμο. Ὁ ἄλλους Ἐπισκόπους, γιά νά ποιμάνουν στά διάφορα μέρη τήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ (κεφ. 42). Ἔτσι καί οἱ Πρεσβύτεροι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κορίνθου: Ἔχουν ἀπό τούς ἁγίους Ἀποστόλους τήν προέλευση, ἔχουν τήν λεγομένη «Ἀποστολική Διαδοχή». Ὥστε ἡ συμβᾶσα στάση στήν Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου δέν στρέφεται ἁπλῶς ἐναντίον ὁρισμένων προσώπων, ἀλλά ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, γιατί ὁ Θεός εἶναι πού ἔταξε τά πρόσωπα αὐτά στή θέση αὐτή πού βρίσκονται, ὅπως ὁ Θεός κάλεσε τόν Ἀαρών γιά τήν ἀρχιερωσύνη. Τούς λειτουργούς πού κατέστησαν οἱ Ἀπόστολοι ἤ οἱ διάδοχοί τους, δέν μπορεῖ νά τούς ἀντικαταστήσει κανένας. Αὐτή ἡ θέση εἶναι ἡ σωστή καί ἡ πραγματική λύση στό ἐκκλησιαστικό πρόβλημα τῆς Κορίνθου, γιά τό ὁποῖο ὁ Κλήμης ἔγραψε τήν Ἐπιστολή του. Στήν Ἐπιστολή αὐτή γίνεται γιά πρώτη φορά καί μέ πολύ σαφήνεια ἡ διακήρυξη τοῦ δόγματος τῆς Ἀποστολικῆς Διαδοχῆς. Τονίζεται ἡ ἀλήθεια ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι δέν μποροῦν νά ἐκτοπιστοῦν ἀπό τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας, γιατί αὐτοί δέν ἔχουν ἀπό τούς ἑαυτούς τους τήν ἐξουσία. Ἡ ἐξουσία τῶν Ἐπισκόπων προέρχεται ἀπό τούς Ἀποστόλους, οἱ ὁποῖοι Ἀπόστολοι χορήγησαν αὐτή τήν ἐξουσία στούς Ἐπισκόπους ὑπακούοντες στόν Χριστό, ὁ Ὁποῖος ἀπεστάλη ἀπό τόν Θεό Πατέρα (βλ. κεφ. 42. 44,1-3). Τό μήνυμα τῆς Ἐπιστολῆς εἶναι: Ἑνότητα στήν Ἐκκλησία, ὑπακοή στήν Ἐκκλησία. Οἱ λαϊκοί πρέπει νά δέχονται ὡς νομίμους Ἐπισκόπους τους αὐτούς πού τούς ἀποστέλλει ἡ Ἐκκλησία. Καί εἶναι μεγάλη ἁμαρτία, εἶναι «οὐ μικρά ἁμαρτία», ὅπως τό λέγει τό κείμενο (44,4), νά μήν τούς δέχεται.

3. Ἐπίσκοποι καί Θεία Εὐχαριστία. Κύριο ἔργο τῶν Ἐπισκόπων εἶναι ἡ τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας. Τά ἀναγκαῖα δῶρα γιά τήν τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας, τόν ἄρτο καί τόν οἶνο, ὁ ἅγιος Κλήμης τά ὀνομάζει «δῶρα ἐπισκοπῆς» (44,4). Καί λέγονται ἔτσι, γιατί προσφέρονται διά τοῦ Ἐπισκόπου στόν Θεό. Ἡ Θεία Λειτουργία κατά βάση εἶναι τοῦ Ἐπισκόπου ἔργο. Καί φαίνεται αὐτό καί ἀπό τόν ἄλλο λόγο τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ, πού λέγει: «Ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι στήν Ἐκκλησία καί ἡ Ἐκκλησία στόν Ἐπίσκοπο» (Ἐπιστολή 66,8). Ἀλλά, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος, Ἐκκλησία

εἶναι «τό Θυσιαστήριο» (πρός Ἐφεσ. 5,2. Πρός Τραλλιανούς 7,2), πάνω στό ὁποῖο προσφέρεται ἡ Θεία Εὐχαριστία. Καί ὁ παραπάνω λοιπόν λόγος τοῦ ἁγίου Κυπριανοῦ, «ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι στήν Ἐκκλησία καί ἡ Ἐκκλησία στόν Ἐπίσκοπο», σημαίνει ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι ὁ προσφέρων τήν Θεία Εὐχαριστία. Γιατί αὐτό, πραγματικά, ἡ προσφορά τῆς Θείας Εὐχαριστίας, αὐτό εἶναι Ἐκκλησία. Ἐκκλησία εἶναι ἡ σύναξη τῶν πιστῶν νά προσφέρουν διά τοῦ Ἐπισκόπου τους τήν Θεία Εὐχαριστία, τήν Θεία Λειτουργία. Τήν σύναξη αὐτή τῶν πιστῶν ὁ ἀπόστολος Παῦλος πρῶτος, εἰς Α΄ Κορ. 11,18, τήν ὀνομάζει «Ἐκκλησία». Οἱ Ἐπίσκοποι, αὐτοί τελοῦσαν πρῶτα τήν Θεία Εὐχα- ριστία. Ἀργότερα ὅμως, μέ τήν αὔξηση τῶν πιστῶν, παραχωρήθηκε ἀπό τούς Ἐπισκόπους καί στούς Ἱερεῖς νά τελοῦν καί αὐτοί τήν Θεία Εὐχαριστία.

4. Ἡ Ἐκκλησία ὡς σῶμα. Ἡ Ἐκκλησία στόν ἅγιο Κλήμεντα παριστάνεται σάν ἕνα σῶμα (46,7. 38,1), ὅπως ἔτσι παριστάνεται καί ἀπό τόν ἀπόστολο Παῦλο (βλ. Α΄ Κορ. 12,12 ἑξ.). Ὅλοι οἱ πιστοί εἴμαστε μέλη τοῦ σώματος αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ καί πρέπει νά ζοῦμε μέ πειθαρχία, κρατώντας καθένας τήν τάξη του, ὅπως τό ἴδιο συμβαίνει καί στά μέλη τοῦ σάρκινου σώματός μας. Ὅλα στήν σκέψη τοῦ Κλήμεντος ἱεραρχοῦνται καί ἐναρμονίζονται: Τά οὐράνια σώματα λειτουργοῦν μέ τάξη καί ἀκρίβεια καί ὅλα τά οὐράνια φαινόμενα ἀκολουθοῦν πιστά τούς ὅρους πού καθόρισε γι᾽ αὐτά ὁ Θεός. Ἔτσι καί στήν Ἐκκλησία ὑφίσταται μία καθορισμένη θεία τάξη, τήν ὁποία δέν ἔχουμε κανένα δικαίωμα νά τήν παραβιάσουμε. Λέγει ὁ ἅγιος Κλήμης: «Ἕκαστος ἡμῶν ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι εὐαρεστείτω Θεῷ, ἐν ἀγαθῇ συνειδήσει ὑπάρχων, μή παρεκβαίνων τόν ὡρισμένον τῆς λειτουργίας αὐτοῦ κανόνα ἐν σεμνότητι» (41,1). Ἡ εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας σάν σῶμα, κατά τόν ἅγιο Κλήμεντα, ὑποδηλώνει ὅτι οἱ πιστοί πρέπει νά πολιτεύονται μέ τάξη καί πειθαρχία, μέ ὑπακοή στούς Ἐπισκόπους, πού ἔχουν Ἀποστολική Διαδοχή. Ἀλλά ἡ εἰκόνα αὐτή τῆς Ἐκκλησίας, ὡς σώματος, ὑποδηλώνει πάλι ὅτι οἱ χριστιανοί πρέπει νά ζοῦν ἐν ἀγάπῃ μεταξύ τους, γιατί εἶναι «μέλη ἀλλήλων» (46,7).

5. Χριστολογία τῆς Ἐπιστολῆς. Ἡ ἐπιστολή κλείνει μέ μία μεγάλη καί ὡραία προσευχή (κεφ. 59-61). Ἡ προσευχή αὐτή δέν φαίνεται νά εἶναι αὐτοσχέδια, νά ἔγινε δηλαδή τότε ἀπό τόν Κλήμεντα γιά τήν περίπτωση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κορίνθου. Ἡ προσευχή φαίνεται νά εἶναι ἕνα ὡραῖο λειτουργικό κείμενο, προσευχή μέ γενικά αἰτήματα καί θά λεγόταν ἀπό τούς χριστιανούς τῆς Ρώμης στήν κοινή λατρεία καί στίς ἰδιωτικές τους προσευχές. Σ᾽ αὐτή τήν προσευχή μνημονεύονται οἱ θαυμαστές ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ κατά τήν δημιουργία καί τήν συντήρηση τοῦ κόσμου καί παρακαλεῖται ὁ Θεός νά διαφυλάξει ἀκέραιο τόν ἀριθμό τῶν ἐκλεκτῶν του σ᾽ ὁλόκληρο τόν κόσμο. Τό κείμενο τῆς προσευχῆς ἔχει μεγάλη σημασία, γιατί εἶναι ἀπό τά ἀρχαιότερα λειτουργικά κείμενα καί εἶναι χριστολογικό κείμενο: Διακηρύσσει τήν θεότητα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ (59,4). Καί ἀκόμη τόν

ὀνομάζει «ἠγαπημένον παῖδα τοῦ Πατρός» (59,2) καί «ἀρχιερέα καί προστάτην τῶν ψυχῶν ἡμῶν» (61,3). Ἀλλοῦ ὁ ἅγιος Κλήμης ἐκφράζει πάλι τήν χριστολογία του κηρύττοντας τόν Ἰησοῦ Χριστό ὡς τόν ἕνα τῆς Τριάδος, ὡς τό «ἀπαύγασμα τῆς μεγαλωσύνης» τοῦ Θεοῦ (36,2· βλ. καί Ἑβρ. 1,3-4), τόν Ἀρχιερέα (36,1), πού ἔδωσε γιά ᾽μᾶς τό Αἷμα Του. Ἔδωσε τήν σάρκα Του γιά τήν σάρκα μας καί τήν ψυχή Του γιά τήν ψυχή μας (49,6). Τό λυτρωτικό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ εἶχε συμβολιστεῖ στήν Παλαιά Διαθήκη διά σημείων, ὅπως εἶναι, λέγει ὁ ἅγιος Κλήμης, τό κόκκινο σημεῖο πού κρέμασε ἡ ἁμαρτωλή Ραάβ στόν οἶκο της, γιά νά σωθεῖ ἀπό τήν καταστροφή τῆς πόλης της (βλ. Ἰησ. Ν. κεφ. 2). Γιά τό θέμα αὐτό ὁ Κλήμης λέει ὅτι οἱ κατάσκοποι τῆς Ἰεριχοῦς εἶπαν στήν πόρνη Ραάβ νά κρεμάσει στόν οἶκο της κόκκινο σημεῖο «πρόδηλον ποιοῦντες ὅτι διά τοῦ Αἵματος τοῦ Κυρίου λύτρωσις ἔσται πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν καί ἐλπίζουσιν ἐπί τόν Θεόν» (12,7). Σέ μιά ὡραία του περικοπή ὁ ἅγιος Κλήμης κηρύσσει τούς πλούσιους καρπούς τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ. Λέγει: «Διά τούτου (τοῦ Χριστοῦ) ἀτενίζομεν εἰς τά ὕψη τῶν οὐρανῶν, διά τούτου ἐνοπτριζόμεθα τήν ἄμωμον καί ὑπερτάτην ὄψιν αὐτοῦ, διά τούτου ἠνεῴχθησαν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί τῆς καρδίας, διά τούτου ἡ ἀσύνετος καί ἐσκοτωμένη διάνοια ἡμῶν ἀναθάλλει εἰς τό θαυμαστόν αὐτοῦ φῶς, διά τούτου ἠθέλησεν ὁ Δεσπότης τῆς ἀθανάτου γνώσεως ἡμᾶς γεύσασθαι» (36,2).

6. Περί ἀναστάσεως νεκρῶν. Ἡ ἀνθρωπότητα εὐεργετεῖται πλούσια ἀπό τόν Θεό, ὄχι μόνο κατά τό παρόν, σ᾽ αὐτόν ἐδῶ τόν κόσμο μόνο, ἀλλά εὐεργετεῖται καί μέ ἐπαγγελίες στό μέλλον. Καί μιά μεγάλη ἐπαγγελία γιά τό μέλλον εἶναι ἡ ἀνάσταση τῶν νεκρῶν, ἡ ὁποία θά γίνει ὁπωσδήποτε. Γιά τήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν ὁ ἅγιος Κλήμης φέρει ὡραῖα ἐπιχειρήματα (κεφ. 24-25): Ἡ ἡμέρα καί ἡ νύκτα κηρύττουν τήν ἀνάσταση. Ἡ νύκτα εἶναι θάνατος. Ἀλλά ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καί ἔχουμε ἡμέρα. Ἔχουμε ἀνάσταση! Τά φυτά καί τά δέντρα κηρύττουν καί αὐτά τήν ἀνάσταση. Ὅταν ρίπτουμε τούς σπόρους στήν γῆ, εἶναι σάν νά θάπτουμε ἕναν πεθαμένο. Διαλύονται οἱ σπόροι στήν γῆ, ὅπως διαλύονται καί τά σώματα τῶν νεκρῶν στά μνήματα. Ἀλλά ἀπό τούς θαμμένους καί διαλυμένους στήν γῆ σπόρους ξεπετάγονται θάμνοι καί δέντρα. Κηρύττουν καί αὐτά τήν ἀνάσταση! Στήν σειρά τῶν ἀποδείξεών του γιά τήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν ὁ Κλήμης ἀναφέρει καί τό παράδοξο σημεῖο, πού συμβαίνει στήν Ἀραβία καί στίς γύρω χῶρες. Στήν περιοχή αὐτή ὑπάρχει ἕνα ὄρνεο, πού λέγεται Φοίνικας. Ὅταν πρόκειται νά πεθάνει τό ὄρνεο αὐτό κάνει μόνο του ἕνα σηκό ἀπό λίβανο, σμύρνα καί διάφορα ἄλλα ἀρώματα καί μπαίνει μέσα σ᾽ αὐτό καί πεθαίνει ἐκεῖ. Ὅταν τό σῶμα του ἀρχίζει νά σαπίζει, γεννιέται ἀπ᾽ αὐτό ἕνα σκουλήκι, τό ὁποῖο τρέφεται ἀπό τό σῶμα τοῦ σαπισμένου ὀρνέου. Καί τρεφόμενο βγάζει ἀργότερα φτερά καί γίνεται σάν τό ὄρνεο ἀπό τό ὁποῖο προῆλθε. Τό παράδοξο αὐτό φαινόμενο κηρύττει τήν ἀνά-σταση τῶν νεκρῶν (κεφ. 24). Τόν Φοίνικα, ὡς σημεῖο ἀναστάσεως, θά τό χρησιμοποιήσουν ἀργότερα καί ἄλλοι Πατέρες καί ἐκκλησιαστικοί συγγραφεῖς: Ὁ

Τερτυλλιανός, ὁ Ὠριγένης καί ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων.

7. Στωική ἐπίδραση στήν Ἐπιστολή. Στό κεφ. 20 ἔχουμε μία περιγραφή τῆς σκοπιμότητας, τῆς ὡραιότητας καί τῆς τάξεως τοῦ κόσμου, ἡ ὁποία ὅμως προδίδει στωική ἐπίδραση.

8. Μία σπουδαία ἱστορική πληροφορία. Στά κεφ. 5 καί 6 τῆς Ἐπιστολῆς βρίσκουμε τήν παλαιότερη μαρτυρία γιά τόν ἐπί Νέρωνος διωγμό πολλῶν χριστιανῶν, γιά τό μαρτύριο τῶν κορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καί Παύλου καί πολλῶν χριστιανῶν τῆς Ρώμης («ἐν ἡμῖν», 6,1). Ἐπίσης ἀπό τήν πληροφορία εἰς 5,7 μαθαίνουμε ὅτι ὁ Παῦλος γιά τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἔφθασε «μέχρι τό τέρμα τῆς δύσεως» (μέχρι τήν Ἱσπανία), ἐπιθυμία του τήν ὁποία ἐκφράζει στήν πρός Ρωμαίους του ἐπιστολή (βλ. 15,24).

9. Πρωτεῖο ἀληθείας. Ἡ ἐπέμβαση τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης στά πράγματα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κορίνθου ἀποτελεῖ πρόβλημα καί ἔδωσε ἀφορμές γιά διάφορες ὑποθέσεις. Θά μποροῦσε νά πεῖ κανείς ὅτι ἐδῶ ἔχουμε ἁπλῶς μία ἐκδήλωση ἀγάπης καί ἐνδιαφέροντος ἑνός Ἐπισκόπου πρός μία ταλαιπωρούμενη ἀπό κάποιο πρόβλημα τοπική Ἐκκλησία. Γιατί, πραγματικά, ἕνας Ἐπίσκοπος δέν πρέπει νά εἶναι ἀδιάφορος γιά τά συμβαίνοντα στίς ἄλλες τοπικές Ἐκκλησίες, πέρα ἀπό τήν δική του ἐπισκοπή. Κάθε τοπική Ἐκκλησία εἶναι ἔκφραση τῆς καθόλου, τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως τό ἴδιο συμβαίνει μέ κάθε ἐνορία, ἀφοῦ στό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας, πού τελεῖται στήν ἐνορία, εἶναι παρών ὅλος ὁ Χριστός. Ἀλλά στήν περίπτωσή μας ἐδῶ, στήν Α΄ ἐπιστολή Κλήμεντος, δέν ἔχουμε παραίνεση, ἀλλά ἐπέμβαση. Γιατί ὁ Κλήμης ζητάει ἀπό τούς χριστιανούς τῆς Κορίνθου νά ὑπακούσουν στά γραφόμενά του: «Χαράν καί ἀγαλλίασιν ἡμῖν παρέξετε, ἐάν ὑπήκοοι γενόμενοι τοῖς ὑφ᾽ ἡμῶν γεγραμμένοις» (63,2), τούς λέγει. Πραγματικά, ἐδῶ ἔχουμε ἐπέμβαση τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ρώμης σέ ἄλλη μακρυνή ἐπισκοπή. Αὐτό οἱ Ρωμαιοκαθολικοί τό ἐπικαλοῦνται ὡς ἐπιχείρημα ὑπέρ τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα. Ἀλλά τό πράγμα ἔχει ἄλλη ἑρμηνεία: Εἶναι πολύ φυσικό καί λογικό ἕνας Ἐπίσκοπος, μέ βαθειά συναίσθηση τῆς ὀρθοδοξίας του καί μέ ἰσχυρό χαρακτήρα, νά θέλει νά ἐλέγχει καί τά παρατηρούμενα στίς ἄλλες τοπικές Ἐκκλησίες κακά καί νά ὑποδεικνύει τρόπους θεραπείας, χωρίς ὅμως αὐτό νά σημαίνει ὅτι θέλει νά ἐξασκήσει ἐξουσία στίς Ἐκκλησίες αὐτές. Ἔτσι θά συνέβαινε καί μέ ἕνα καλό οἰκογενειάρχη ἀδελφό, ἄν ἄκουγε γιά ταραχές στήν οἰκογένεια τοῦ ἀδελφοῦ του. Πρός καλή ἑρμηνεία τοῦ φαινομένου περί τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης Κλήμεντος στήν Ἐκκλη- σία τῆς Κορίνθου διά τῆς Ἐπιστολῆς πού μελετοῦμε παραθέτουμε τήν θέση τοῦ πατρολόγου Καθηγητοῦ κ. Παπαδοπούλου: «Ἡ κατάσταση νομίζουμε ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἡ ἀποστολική Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου συγκλονίζεται ἀπό φοβερή κρίση. Στήν Ρώμη, πού δέν ἔχουμε παρόμοια κρίση, ἐπισκοπεύει ἕνας ἀποστολικός, παραδοσιακός καί θεληματικός ἄνδρας, ὁ Κλήμης,

μέ βαθειά συνείδηση τῆς γνησιότητός του. Αὐτή, συνδυασμένη μέ τήν αὐταρχικότητα τοῦ χαρακτήρα του, τόν ὠθεῖ στήν ἐπέμβαση. Ἡ γνησιότης λοιπόν τῆς ἀληθείας πού ἐξέφραζε τοῦ ἔδινε τό θάρρος τῆς ἐπεμβάσεως. Ἦταν δέ ἐπέμβαση καί ὄχι ἁπλῶς παραίνεση, διότι στό τέλος τῆς Ἐπιστολῆς ὁ Κλήμης ζητᾶ ἄμεσα νά τοῦ ἀπαντήσουν μέσω τῶν ἀπεσταλμένων του, ἐάν συμμορφώθηκαν (“ὑπήκοοι γενόμενοι”, κεφ. 63) μέ τίς ὑποδείξεις του. Τό ἴδιο φαινόμενο παρατηρεῖται καί λίγο ἀργότερα μέ τόν Διονύσιο Κορίνθου, ὁ ὁποῖος, ἀκριβῶς διότι εἶχε συνείδηση τῆς ἀληθείας πού ἐξέφραζε, ἔγραφε καί ζητοῦσε νά συμμορφωθοῦν πρός τίς ἀπόψεις του ἄλλες τοπικές Ἐκκλησίες, μεταξύ τῶν ὁποίων καί τῆς Ρώμης. Μποροῦμε λοιπόν νά μιλήσουμε γιά ἕνα εἶδος “πρωτείου ἀληθείας” στήν Ἐκκλησία, τό ὁποῖο, ὅταν ἔχει κάποιος Ἐπίσκοπος αἰσθάνεται ηὐξημένη εὐθύνη καί μάλιστα ηὐξημένο κῦρος ἔναντι ἐκείνων πού δέν ἔχουν τήν ἀλήθεια ἤ τήν Παράδοση ὅσο αὐτός. Τό πρωτεῖο δέ τοῦτο δέν ἔχει σχέση μέ πρωτεῖο ἐξουσίας. Ἄλλωστε καί ἄν ἀκόμη ὁ Κλήμης θεωρηθεῖ ἐκφραστής πρωτείου ἐξουσίας, αὐτό ἀποτελοῦσε γιά τήν Ἐκκλησία παρέκκλιση, κάτι ξένο πρός τό πνεῦμα της, γι᾽ αὐτό καί τό ἀπέρριψε» (Πατρολογία, τόμ. Α΄, σελ. 162.163). 10. Ὡραῖο λόγιο. Τέλος, ἀπό τά ἄλλα ὡραῖα τῆς Ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Κλήμεντος, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά ἐκφράσω τήν ἐντύπωσή μου σ᾽ αὐτόν τόν σύντομο λόγο του: «Δίκαιόν ἐστιν μή λιποταχτεῖν ἡμᾶς ἀπό τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ» (21,4).